

Kungajakten

CHRISTER KARLSSON

*Kronprins Gustafs björnjakt vid Vådsjön den 9 mars 1887.
Nedtecknat av Christer Karlsson november 2021.*

I tidskriften Skogvaktaren årgång 1910 berättar en skogvaktare om hur han organiserade en björnjakt för kronprins Gustaf den 9 mars 1887. Kronprinsen var vid tillfället 27 år och blev år 1907 kung av Sverige som Gustaf V. Björnen minskade kraftigt i antal under 1800-talets andra hälft. Trots detta betalades skottpengar på björn fram till 1893. Av berättelsen framgår att berättaren aldrig hade sett ett björnsår och tvivlade på att det skulle vara möjligt att lokalisera en björn för kronprinsens jakt. Idag (2021) finns sannolikt minst tio gånger fler björnar, och spår efter björn är vanliga på Solleröskogen. I berättelsen har förkortningar använts för de geografiska platser som behandlas. Jag blev nyfiken på berättelsen när jag på första raden läste S. Bruk, och genast undrade om det möjligen kunde handla om Siljansfors bruk. Jag tog därför fram den topografiska kartan och fann ganska snart att detta måste handla om en jakt vid Vådsjön, som ligger på gränsen mellan Sollerö och Siljansnäs socknar. Platserna som står inom parentes har jag själv tolkat utifrån textens förkortade namn. Författaren förkortar sitt eget namn med H och H-n, och berättar att han vid denna tid var extra skogvaktare vid S. Bruk. Jägmästare

Hallgren som ledde jakten kan eventuellt ha varit Lars Johan Hallgren som var jägmästare vid Gästriklands revir.

En björnjagt för 24 år sedan

Jag var vid den tiden anställd som extra skogv. [skogvaktare] vid S. Bruk [Siljansfors bruk] och hade till min närmaste principal ing. B-g, inom parentes sagt en mycket driftig affärsman som var som skapt att slå krokben för Vesterdalingerna. Jag sökte alltid efterkomma de order som lämnades af honom, men en söndagseftermiddag sände han ett bud efter mig och när jag infann mig på kontoret erhöj jag order att genast begifva mig åt skogen och söka ringa en björn. St. K. B. A. B. [Stora Kopparbergs Bergslags. AB] ämnade bjuda Hans m:t konungen på jagt. Tvifvelaktiga om huru ett sådant uppdrag skulle kunna fullgöras begåfvo vi oss dock åt skogen, lämnande allt annat under den Högstes beskydd, och med säcken på rygg och framtiden föga ljus, mot okända öden vi tågade. Komna upptill sjön F. [Flaten] på L-skogarna [Leksandsskogarna] sammanträffade vi med en gammal björnjägare A. L. som för tillfället var ute på vintermetning, och som vi trodde att han möjligen skulle ha någon aning om där det fans gamla iden anhöllo vi att han skulle följa oss på sådana trakter där björnar förr i tiden brukat vistas. Han var ej ovillig därtill men drog litet på smilbandet och svarade att mot 2,50 per dag skulle han bistå oss i vårt, som han sade fåfänga sökande. Att denna tid på året finna björn därtill voro utsikterna ringa. Vi logerade den natten tillsammans både A. L., G. L. och undertecknad, jämte hunden ”Mark”, en kraftig spets af vacker norrlandstyp.

Följande morgon skulle G. L. och A. L., med Mark genomsöka de bästa trakter norr och väster om sjön F. [Flaten] medan jag ensam skulle till F-berget [Flatberget] för att i hast se till mina arbetare. Det var töväder den dagen, så att skidorna lämnades vid nattkvarteret, då snön ej var djupare än att man kunde pulsa. Kommen till ort och ställe tar jag in hos en kolare, i dagligt tal kallad ”Mästarn” för att muta magen med en smörgås. Mästarn bjöd på kaffe förstås, och därjämte frågar han ungefär så: Har skogvaktarn hört att en björn blifvit upp-

skrämd i Y-berget [Yxberget] i förrgår? Detta ansåg jag förstås vara skoj därvid jag låtsas bli förargad öfver att de skrämt upp björnen jag ringade i höstas och frågar mästarn om han kunde lämna bevis öfver, hvilka som skrämt björnen? Då pekade han åt några kolkörare som voro ofvan kojan och fatade kol, och som, hade sett spår i snön hitom V-sjön [Vådsjön]. Detta behöfde ej min käre mästare säga mig två gånger. Jag ut genom dörren och till kolkörarne därvid de lämnade mig mycket sannolika skäl för att det var en björn som gått upp vid V-sjön [Vådsjön]. Nu var det att bege sig iväg c:a 1/2 mil för att finna spåret, och mycket riktigt; björnen hade gått där, det var klart för mig genast, trots jag aldrig förr sett björnsår. Nu blef det ett ihärdigt pulsa, ungefär som björnen gått, i knädjup snö, men utan att hinna få honom ringad den dagen. Som jag nu såg att det började klarna till, var ej annat att göra än gå till kvarteret efter skidorna. Jag hade nu en mil dit och nästan halfmörkt. Kom dit kl. 10 på kvällen, men då hade både A. L. och G. L. med Mark redan krupit till kojs, och A. L. höll just på med kaffehurran, därvid han utbrister på sitt modersmål: Hul ä hä nu vole då du kom tebaker så snart? Jag gjorde mig nu litet mystisk och svarade att jag trifves ej däruppe i Flatberget. Denna förklaring var ej tillräcklig åt vår käre A. L. därvid han åter erinrar mig att: No ä hä int värt att du djävlas int. Han hade tydligen sina misstankar. Jag meddelade nu att jag hade björnsår och att vi skulle ut i tid nästa morgon för att få björnen ringad så fort som möjligt. Nu blef det lif i A. L. och vi behöfde minsann ej frukta för att försofva oss.

I arla morgonstund voro vi på skidorna och kl. 12 middag var ringen knäppt. Nu var det att genast kila iväg ner till kontoret för att lämna besked om att en björn blifvit ringad. Jag ordnade så innan jag vågade lämna ringen att A. L. med Mark skulle stanna kvar och gå ringen 2 gånger om dagen d.v.s. morgon och kväll, i händelse björnen på något sätt blifvit oroad och möjligen kunnat sticka sig ut ur ringen. Det var nu stark skarsnö, och omöjligt att med ögonen kunna kontrollera om Nalle gått ut. Emellertid litade jag på Marks goda näsa, och A. L:s begrepp som jägare, och lämnade dem båda kvar styrande kosan ner till S-bruk [Siljansfors bruk]. Kommen in på kontoret meddelade jag att vi nu ringat en björn och ansåg att jakten borde företagas så fort möjligt, då jag var orolig öfver att björnen skulle kunna smyga sig ut

obemärkt under nuvarande förhållanden, hvilket ju skulle varit be-
tänkligt. Jag kan ej erinra mig att jag någonsin varit så misstänkt för
lögn som just då, kanske det var jerfspår, lospår och vete-raggen om
det ej också var fråga om räfspår. Emellertid så försäkrade jag inspek-
toren om att det var björn och att han tryggt vågade meddela dispo-
nenten om saken. Efter mycket-parlamentärerande tog han i klykan på
telefonen och släppte den åter: Tror H. att jag vågar? Jag garanterar.
Nu blef det ett långvarigt ringande, och så blef det till sist bestämt att
de kungliga jägarne skulle anlända om 4 dagar, men det dröjde om-
kring 8 dagar, och nu anlände deras kungl. högheter med svit: Dessa
voro kronprinsen nuvarande konung Gustaf V, prins Carl och prins
Bernadotte jämte underståthållaren Bråkenhjelm, hofstallmästaren
hertig d'Otrante, hofjägmästaren af Petersens, kommandörkapten
Heijkensköld, kammarherre grefve Douglas, löjtnanterna Wenner-
berg, Platen, grefve A. P. Hamilton och friherre G. af Ugglas. Där-
jämte jägmästaren Hallgren som jaktens ledare.

Den 9 mars 1887 kl. 9 f. m. voro vi alla samlade vid jaktplatsen
och här skulle nu skyttarnes platser bestämmas. Det blef nu på kon-
ung Gustaf V:s förslag afgjort att kungen och hertig d'Otrante skulle
ställa sig vid inspåret och de öfriga skyttarne i tur och ordning efter
linien. Drefvet öfverlämnades sedan till jägmästare Hallgren, och jag
blef en af de skogvaktare som skulle hjälpa H. [Hallgren] att hålla
ordning med dreffolket. Björnen låg öfverst på ett otillgängligt berg,
på en platå med lutning både, i öster och vester. Under det drefvet
glider sakta framåt, och framkomna på en myr, kommer jägmästare
H. [Hallgren] i full språngmarsch och får se att några pojkar dragit sig
samman, därvid han anmodar mig att kila dit och skingra dem. Detta
ämnade jag göra men af en händelse kom jag att bli litet hindrad,
och han springer själf och ropar åt pojkarne att intaga sina bestämda
afstånd, men en utaf dem tittar ej ens åt H. [Hallgren] utan följer med
sin sidokamrat, då jägare H [Hallgren] nappar tag i axeln på honom
och utbrister: Gör inga luckor i drefvet. Pojken vände sig hastigt och
kräsar ur sig: Oj! pjörrn! pjörrn! därvid han trycker med handen i
snön. Han hade sett björnspar. Nu var det ej godt hålla sig för skratt,
men jag upplyste genast att det var en jakttokig döfstum som af ny-
fikenhet kommit med. Jägmästare H. [Hallgren] hade mycket nöje

utaf denna upplysning. Emellertid så närmade sig drefvet vestra håll-
armen, och kl. 11 f. m. voro vi framme vid skyttarne på vestra ändan af
hället. Ingen, vare sig skyttarne här, eller vi som kommo med drefvet
hade hört eller sett något som kunde tyda på en lyckad jakt och då
vill jag lofva att det ej var roligt heta H [Hallgren]. Men bäst det är
kommer en skjuts öfver sjön, och så en till, och en till och alla vifta
i hattarne och hurra. Då kom det glada budskapet att björnen var
skjuten af hertig d'Otrante. Nu blef det lif i halft afdomnade lemmar.
Det är nog, tack och lof, sällan man är tacksam när det går som det
bör, men jag erinrar mig särskildt att jag den gången var mycket tack-
sam. Nu blef det ett verkligt björnkallas, och de kungliga jägarne för-
smådade ej att samspråka med oss litet hvar under det de inmundiga
sin frukost midt på sjön. Drefkarlarne fingo sig en slaktsup så att de
nästan började gå björndansen. Allt gick gladt och lustigt till och sent
skall denna björnjakt glömmas af H-n.

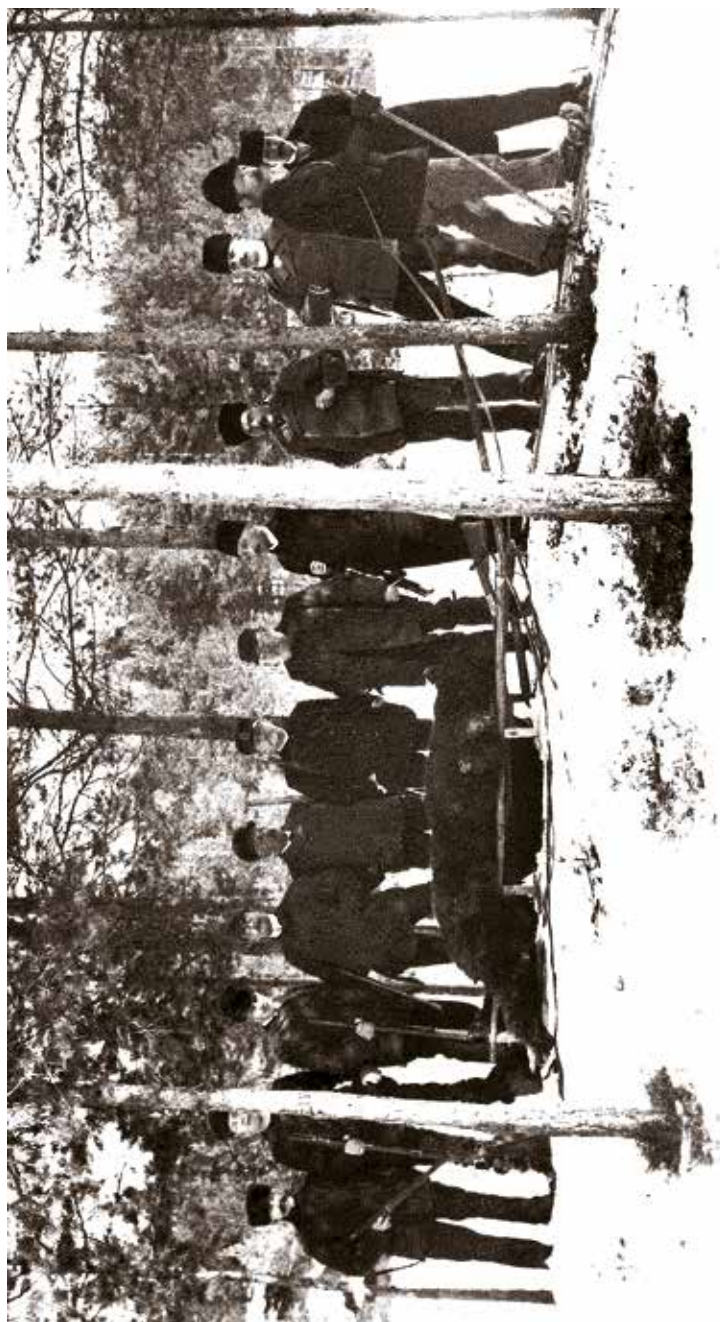

Kommentar:

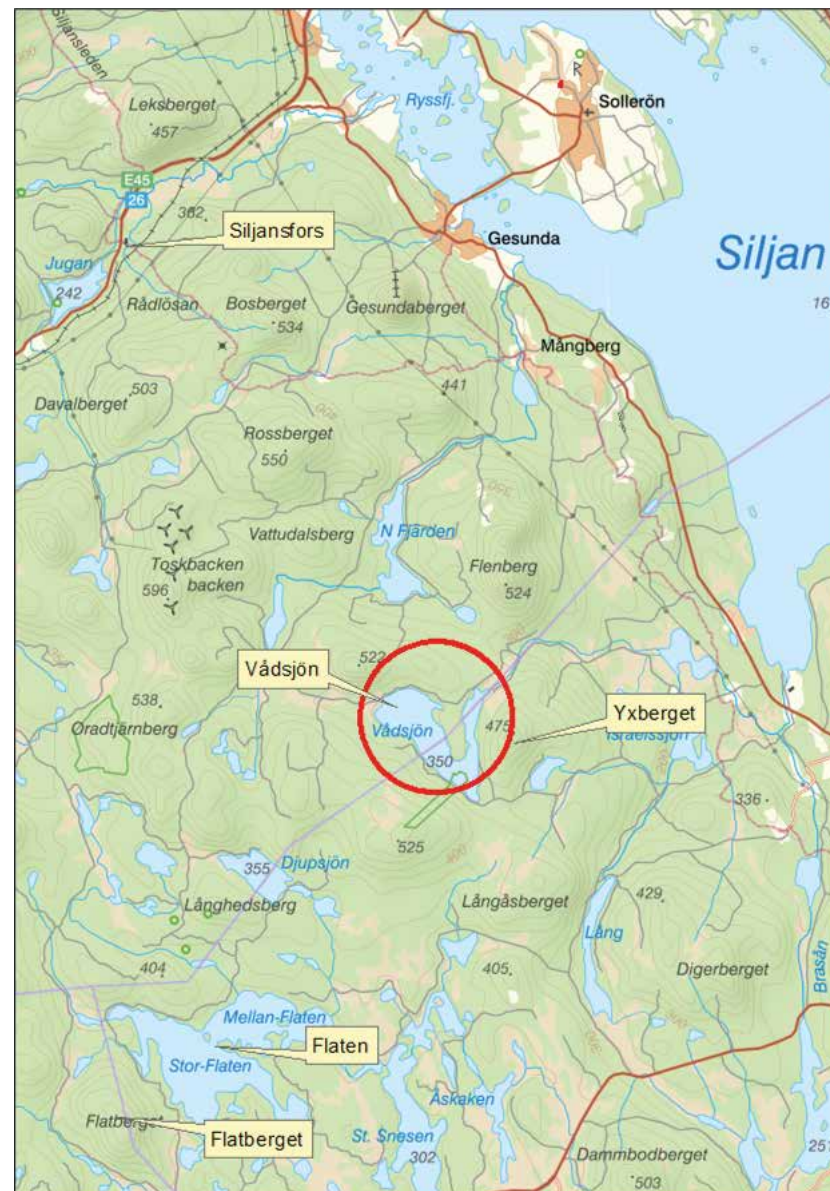
Att ”ringa” en björn innebär att man först lokaliserar ett ide. Med
hjälp av spårspår håller man koll på spåren in till idet, och när man
är säker på att björnen ligger där görs ett eget spår i en stor ring runt
idet. Radien på ringen ska vara några hundra meter så att man sedan,
utan att störa björnen, med jämna mellanrum kan gå runt ringen och
försäkra sig om att björnen inte har gått ur ringen. Ett annat namn för
”ringa” är att ”holma”. Det inringade området blir som en holme, en ö.

Under 1800-talet såldes ”ringar” till björnjägare. I avtalet ingick
då att man vaktade ringen tills björnjägaren med sällskap hade tid
att komma på jakt. Vid jakten gick man sedan med drevkarlar från
ringen in mot idet, där björnen stöttes fram. Ibland gjordes detta
genom att någon kröp in med ett spjut eller en lång käpp och väckte
björnen.

Christer Karlsson

Björn fälld vid Tennängets fåbod, Älvdalens kommun, cirka 1890. Mannen med uniform i mitten är Korprals Erik Persson, Evertsberg, född 1851. Till höger om honom troligen Gustaf Schröder (med skägg och glasögon, bakom björnens huvud). Enligt fotots ägare, Göran Tenn, Malung, är Per Olander, Evertsberg, trolig fotograf.

Karta med de platser som nämns i berättelsen. Björnen låg på Yxberget och sköts nere på Vådsjön. Kartan konstruerad av Christer Karlsson med lantmäteriets webbkarta som grund.